

อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ “การสวรรคต” ในเพลงถวายความอาลัยแด่
การสวรรคต พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
Conceptual Metaphors “Death” in Mourningth Song
His Majesty King Bhumibol Adulyadej Maha Bhumibol
Adulyadej the Great Borommanatbophit

วันที่รับบทความ: 11 เมษายน 2566

อนุสรา ศรีวิระ ¹

วันที่แก้ไขบทความ: 3 มิถุนายน 2566

สิริวรรณ นันทจันทูล ²

วันที่ตอบรับบทความ: 13 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถ้อยคำอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ “การสวรรคต” ในบทเพลงถวายความอาลัยแด่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยเก็บข้อมูลจากสื่อออนไลน์ตั้งแต่วันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นวันสวรรคต จนถึงวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นวันถวายพระเพลิงพระบรมศพ จำนวน 125 เพลง การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดมโนอุปลักษณ์ 2 แนวคิด ได้แก่ มโนอุปลักษณ์ของเลคอฟและจอห์นสัน และแนวคิดมโนอุปลักษณ์ของกิบส์ และโคเวเคเซส ผลการศึกษาพบถ้อยคำอุปลักษณ์คำว่า “สวรรคต” จำนวน 353 ถ้อยคำอุปลักษณ์ ถ้อยคำอุปลักษณ์ดังกล่าวสะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับการสวรรคต 5 มโนอุปลักษณ์ เรียงลำดับจากมากที่น้อยที่สุดได้ดังนี้ [การสวรรคต คือ การเดินทาง], [การสวรรคต คือ การพักผ่อน], [การสวรรคต คือ การหายไป], [การสวรรคต คือ การดับของแสง] และ [การสวรรคต คือ การสิ้นสุดของการกระทำ] อุปลักษณ์นี้สะท้อนมุมมองของผู้ใช้ภาษาไทยต่อการสวรรคตพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร 2 ประการ คือ คนไทยมีมุมมองเกี่ยวกับความตายในแง่บวกซึ่งสะท้อนให้เห็นจากอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์การสวรรคต คือ การพักผ่อน ส่วนมุมมองเกี่ยวกับความตายในแง่ลบ สะท้อนให้เห็นจากอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ การสวรรคต คือ การเดินทาง การสวรรคต คือ การหายไป การสวรรคต คือ การดับของแสง และการสวรรคต คือ การสิ้นสุดของการกระทำ

คำสำคัญ: อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ เพลง การสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

e-mail: anoodsara.s@dru.ac.th

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

e-mail: fhumswn@ku.ac.th

Conceptual Metaphors “Death” in Mourning Song His Majesty King Bhumibol Adulyadej Maha Bhumibol Adulyadej the Great Borommanatbophit

Received: April 11, 2023

Revised: June 3, 2023

Accepted: June 13, 2023

Anoodsara Sreewira ¹

Siriwan Nantachantoon ²

Abstract

This article aims to study the conceptual metaphors of “death” in the songs that express condolences to His Majesty, King Bhumibol Adulyadej the Great Borommanat Bophit. Moreover, by collecting data from the online media from October 13, 2016, which is the day when the Great Borommanat Borphit passed away, to October 26, 2017, which is the day of cremation, the total number of aforementioned songs comes out to be 125. Furthermore, this research is qualitative research by using 2 theories, Lakoff and Johnson’s conceptual metaphors along with utilizing the idea of Gibbs metaphor and Kovecses in terms of analysis. In terms of results, the results of the study unveil that there is a total of 353 metaphorical words for the word “Death”. These metaphors reflect various concepts of death. In addition, by ranking the five metaphors from the most common ones to the least, death is a journey, death is a rest, death is a disappearance, death is the extinguishing of light, and death is the end of action. Actually, these metaphors exhibit two aspects of Thai people about death’s His Majesty, King Bhumibol Adulyadej the Great Borommanat Bophit. The first one reflects positive views about death, as it can be noticed from conceptual metaphors (death is a rest). The second one reflects negative views about death, as they can be noticed from conceptual metaphors (death is a journey, death is a disappearance, death is the extinguishing of light, and death is the end of action).

Keywords: conceptual metaphors, song, the death of His Majesty King Bhumibol
Adulyadej the Great Borommanat Bophit

¹ Lecturer, Department of Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences, Dhonburi Rajabhat University
e-mail: anoodsara.s@dru.ac.th

² Associate Professor Dr., Department of Thai, Faculty of Humanities, Kasetsart University
e-mail: fhumswn@ku.ac.th

บทนำ

เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559 สำนักพระราชวัง ได้ออกประกาศเรื่องการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ให้ประชาชนทราบสร้างความเศร้าโศกให้แก่พสกนิกรชาวไทยอย่างมาก หลังจากที่ประชาชนทราบข่าวต่างน้อมถวายความอาลัยต่อการสวรรคต และรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ เช่น การจัดพิธีลงนามถวายความอาลัย การถวายสักการะพระบรมศพ รวมทั้งการประพันธ์เพลงเพื่อถวายความอาลัย

ศิลปินและนักประพันธ์เพลงจำนวนมากประพันธ์และขับร้องเพลงเพื่อถวายความอาลัย แต่การสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยนำเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาร้อยเรียงผ่านตัวอักษร เรียบเรียงใส่ท่วงทำนอง จังหวะ และดนตรีถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกลงไปในเพลงที่ประพันธ์ การแต่งเพลงถวายความอาลัยนี้นับว่าเป็นปรากฏการณ์ทางดนตรีที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน และถือว่าเป็นครั้งแรกที่มีการแต่งเพลงประเภทนี้ขึ้นพร้อมกันโดยมิได้นัดหมาย โอเยเรศ บุญฤทธิ์ (2564, หน้า 22-23) ได้อธิบายปรากฏการณ์ทางดนตรีที่เกิดขึ้นนี้ว่าเป็น “ความแบ่งบานภายใต้ความศรัทธาของผู้คน” กล่าวคือ การเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร สร้างความเศร้าโศกและความสะเทือนใจครั้งยิ่งใหญ่สำหรับปวงประชาชนชาวไทย เหตุการณ์ดังกล่าวกระตุ้นให้ประชาชนเกิดจิตสำนึก แสดงออกถึงความจงรักภักดี และความอาลัยต่อพระมหากษัตริย์ ดังปรากฏให้เห็นในการสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อถวายความอาลัยผ่านสื่อออนไลน์

ในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ หลังเหตุการณ์การสวรรคต ศิลปินและนักแต่งเพลงต่างเขียนบทเพลงถวายความอาลัยเผยแพร่สู่สาธารณชนจำนวนมาก เช่น เพลงพ่อครับ ประพันธ์และขับร้องโดย ปฏิวเรศ อุทัยเฉลิม เผยแพร่ผ่านทางช่องทางยูทูบ เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2559 ซึ่งแต่งขึ้นหลังจากเหตุการณ์การสวรรคตเพียง 1 วัน (MERECORDS, 2559) เพลงฉันเกิดในรัชกาลที่ 9 ประพันธ์และขับร้องโดย เสกสรรค์ สุขพิมาย เผยแพร่วันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2559 (Sekloso Channel, 2559) เพลงพ่อภูมิพล ขับร้อง และประพันธ์โดย ยืนยง โอภากุล เผยแพร่วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2559 (Carabao Official, 2559) เพลงเล่าสู่หลานฟัง ประพันธ์และขับร้องโดย สลา คุณวุฒิ เผยแพร่วันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2559 (GRAMMY GOLD OFFICIAL, 2559)

จะเห็นได้ว่าบทเพลงถวายความอาลัยเหล่านี้มีทั้งเพลงไทยสากล เพลงลูกทุ่ง และเพลงเพื่อชีวิต แม้จะเป็นบทเพลงต่างประเภทกัน แต่ทุกเพลงก็มีเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของเพลงคล้ายคลึงกันคือถ่ายทอดอารมณ์ความเศร้าโศกเสียใจ ความอาลัยต่อการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และน้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่พระองค์มีต่อปวงชนชาวไทยตลอดระยะเวลา 70 ปีที่ทรงครองราชย์ ตัวอย่างเช่นเพลงฉันเกิดในรัชกาลที่ 9 ของเสก โลโซ ที่กล่าวถึงการเกิดมาอยู่ใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารของรัชกาลที่ 9 กษัตริย์ผู้ทรงรักและห่วงใยประชาชน และเล่าถึงเหตุการณ์ความเสียใจเมื่อทราบข่าวการสวรรคตของพระองค์ในวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559 ความว่า “ฉันเกิดในรัชกาลที่เก้า ฉันเกิดบนผืนแผ่นดินไทย อยู่ใต้ร่มพระโพธิสมภาร มีพ่อหลวง ยึดเหนี่ยว

หัวใจ ท่านทรงรักและห่วงใยประชาชน สิบสามตุลาที่ผันผ่าน หัวใจฉันแตกสลาย ตะวันที่เคยส่องแสง
ดับมิดมืดลงทันใด พ่อของแผ่นดินไทยจากไปแล้ว” (Sekoso Channel, 2559)

จากเนื้อเพลงพบว่า นักประพันธ์เพลงได้ใช้ “ภาษา” มาเป็นเครื่องมือสำคัญในการเล่าเหตุการณ์
การสวรรคต โดยเลือกใช้คำประณีต และสละสลวย อีกทั้งยังใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบมาบรรยายเหตุการณ์
โดยเฉพาะการใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร กับความมืดมิด และการเดินทางมาบรรยายความหมาย
แทนคำว่า “สวรรคต” หรือ “ตาย” ซึ่งเป็นคำที่หมายถึง สิ้นใจ สิ้นชีวิต ไม่ใช่อายุต่อไป สิ้นสภาพของการ
มีชีวิต เช่น สภาวะสมองตาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 495) ในตัวอย่างพบว่า มีการใช้ถ้อยคำ
เปรียบเทียบเกี่ยวกับ “สวรรคต” หรือ “ตาย” 2 โมโนอุปลักษณ์ คือ 1) [การสวรรคต คือ ความมืดมิด]
โดยใช้คำว่า “ตะวันที่เคยส่องแสง ดับมิดมืดลงทันใด” ซึ่งเป็นคำที่อยู่ในวงความหมายของความมืดมิดมา
ใช้กล่าวถึง ความตาย แสดงให้เห็นว่าในมุมมองความคิดของคนไทยความตายคือการดับสิ้นหรือความ
มืดมิด และ 2) [การสวรรคต คือการเดินทาง] ผู้ประพันธ์ใช้ถ้อยคำว่า “จากไปแล้ว” ซึ่งเป็นคำที่อยู่วง
ความหมายเกี่ยวกับการเดินทาง มาใช้สื่อความหมายเกี่ยวกับความตาย ถ้อยคำดังกล่าวแสดงให้เห็น
มุมมองความคิดของคนไทยว่าความตายคือการออกเดินทาง จะเห็นได้ว่านักประพันธ์เพลงได้ใช้ถ้อยคำ
เปรียบเทียบที่อยู่กันคนละวงความหมายกับคำว่า “สวรรคต” มาเปรียบเทียบเพื่อสื่อความหมายแทนคำ
ว่าตาย การใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบเกี่ยวกับการสวรรคตเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงถ้อยคำหรือรูปภาพที่ปรากฏ
ขึ้นเพื่อใช้สื่อสารกันในชีวิตประจำวันเท่านั้น แต่ยังสะท้อนความคิดของมนุษย์ที่มีต่อการสวรรคต หรือ
ความตายได้อีกด้วย การเปรียบเทียบลักษณะดังกล่าวนี้เรียกว่า “อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์” (conceptual
metaphor)

เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980, pp. 4-5) นักภาษาศาสตร์ปริชาน ได้อธิบาย
ความหมายของอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ไว้ว่า มนุษย์มักใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบในการสื่อสาร
ในชีวิตประจำวันอยู่ตลอด และในบางครั้งก็ไม่ได้รู้ตัวว่ากำลังใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบเชิงอุปลักษณ์
(metaphorical expressions) การใช้อุปลักษณ์หรือถ้อยคำอุปลักษณ์ของผู้ใช้ภาษานั้นเกิดจากวิถีคิด
หรือมโนทัศน์ที่ผู้ใช้ภาษาได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ วัฒนธรรม และสังคมของผู้ใช้ภาษานั้น ๆ และนำสิ่ง
ต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพหรือวงความหมายต่างกันมาเปรียบเทียบกัน ดังที่นักประพันธ์เพลงใช้
ถ้อยคำเปรียบเทียบที่อยู่กันคนละวงความหมายมาเปรียบเทียบกับการสวรรคตในบทเพลงถวายความ
อาลัย จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์การสวรรคตอย่างยิ่ง

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับความตาย คือ
ยมลภัทร ภัทรคุปต์ (2553) ศึกษาอุปลักษณ์ความตายในหนังสือธรรมะ และนันทนา วงษ์ไทย (2553)
ศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับความตายในภาษาไทยจากคำไว้อาลัยในหนังสืออนุสรณ์งานฌาปนกิจ
ศพ ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับบทเพลงถวายความอาลัยแต่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พบว่า มณฑนา สุวรรณศรี (2562) ศึกษาลักษณะของบท
เพลงแสดงความไว้อาลัยแต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช อภิวัฒน์ สุวรรณดี (2563)
ศึกษาภาพแทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ จากบทเพลงแสดงความอาลัยการ

สวรรคต ปรียาภรณ์ ถาวระระ (2563) ศึกษาวิจัยลีลาแสดงความสามารถในบทเพลงต่อพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และไอยเรศ บุญฤทธิ์ (2564) ศึกษาปรากฏการณ์ “ศิลปะศรัทธา” ในพระราชกรณียกิจ “บทเพลงจากราชกร” หลังเหตุการณ์เสด็จสวรรคต ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร งานวิจัยทั้ง 4 เรื่องนี้มุ่งศึกษาบทเพลงถวายความอาลัยในด้านวรรณศิลป์ และกลวิธีการสร้างสรรค์บทเพลงเป็นสำคัญ

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่ายังไม่มีผู้ใดศึกษาอุปลักษณะการสวรรคตในบทเพลงถวายความอาลัยแด่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ดังนั้นจึงสนใจศึกษาอุปลักษณะเชิงมนทัศน์ “การสวรรคต” ในบทเพลงถวายความอาลัยแด่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เพื่อเข้าใจมนทัศน์ “การสวรรคต” ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรผู้มีพระคุณยิ่งต่อพสกนิกรชาวไทย

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนในมนทัศน์ “การสวรรคต” ในบทเพลงถวายความอาลัยแด่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

วิธีการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับอุปลักษณะเชิงมนทัศน์ตามทฤษฎีวรรณศาสตร์ปริชาน
2. รวบรวมเพลงถวายความอาลัยแด่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ของนักประพันธ์เพลงมืออาชีพ และมีสมัครเล่น ที่เผยแพร่ผลงานผ่านสื่อออนไลน์ ตั้งแต่วันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรสวรรคต จนถึงวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นวันถวายพระเพลิงพระบรมศพ จำนวน 125 เพลง
3. คัดเลือกถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับการสวรรคตโดยพิจารณาจากการใช้ภาษาที่มีการเปรียบเทียบแสดงความเหมือนระหว่าง “การสวรรคต” กับอีกสิ่งหนึ่งที่อยู่ต่างกลุ่มความหมายกัน ซึ่งอาจจะปรากฏหรือไม่ปรากฏคำเชื่อมแสดงการเปรียบเทียบก็ได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยนับความถี่การปรากฏการใช้ถ้อยคำอุปลักษณะโดยนับทุกครั้ง แม้ว่าถ้อยคำอุปลักษณะนั้นปรากฏการใช้ซ้ำ
4. นำถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับการสวรรคตมาจัดประเภทมนทัศน์การสวรรคต ซึ่งก็คือกระบวนการถ่ายทอดโยงความหมายการสวรรคตกับสิ่งต่าง ๆ โดยใช้ระบบความคิด หรือปริชานของมนุษย์ตามแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสัน ร่วมกับแนวคิดของกิ๊บส์และ โคเวเชส โดยรวบรวมเฉพาะถ้อยคำอุปลักษณะที่มีความถี่ปรากฏไม่ต่ำกว่า 5 คำขึ้นไป ในบทความนี้ใช้สัญลักษณ์ → เป็นเครื่องหมายแสดงการถ่ายทอดโยงความหมายระหว่างวงความหมายต้นทางไปยังวงความหมายปลายทาง และใช้สัญลักษณ์ [] เป็นเครื่องหมายแสดงอุปลักษณะเชิงมนทัศน์เกี่ยวกับการสวรรคต
5. วิเคราะห์หามุมมองเกี่ยวกับการสวรรคตที่สะท้อนจากมนทัศน์เกี่ยวกับการสวรรคต

6. นำเสนอผลแบบพรรณนาวิเคราะห์ และนำเสนอตารางแสดงข้อมูลเชิงปริมาณมาประกอบ นิยามศัพท์เฉพาะ

1. มโนทัศน์ (concept) หมายถึง ความคิดที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งของผู้พูด
2. อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (conceptual metaphor) หมายถึง รูปภาษาที่เกิดจากการใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบ โดยมีการเชื่อมโยงความคิดจากวงความหมายหนึ่งไปอีวงความหมายหนึ่ง ซึ่งการใช้ภาษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา
3. ความตาย หมายถึง การสิ้นชีวิต ไม่มีลมหายใจ
4. เพลงถวายความอาลัย หมายถึง เพลงที่ถ่ายทอดอารมณ์ระลึกถึงด้วยความห่วงหา ผูกพัน ของพสกนิกรชาวไทยที่มีต่อการสวรรคตของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจระบบมโนทัศน์การสวรรคตที่ปรากฏในบทเพลงถวายความอาลัยแด่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
2. นำเสนอมุมมองการศึกษามโนทัศน์ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชานให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
3. นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับความตายของคนไทย อันจะช่วยให้เข้าใจวิถีคิดของคนไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับอุปลักษณ์

การศึกษาอุปลักษณ์แบ่งออกเป็น 2 แนวคิด คือ การศึกษาอุปลักษณ์แนวเดิม เป็นการใช้ภาษาเชิงเปรียบเทียบของสองสิ่งที่มีคุณสมบัติเหมือนหรือต่างกัน โดยมีการใช้คำเปรียบในโครงสร้างภาษา เช่น “เหมือน” “เป็น” “ดัง” “ราวกับ” เป็นต้น เพื่อทำให้ผู้ฟังเกิดภาพพจน์ (ชัชวดี ศรีลัมพ์, 2548, หน้า 3) การศึกษาอุปลักษณ์แนวเดิมนี้นับเป็นหนึ่งในกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ผู้แต่งนำมาใช้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกไปยังผู้อ่านให้เกิดจินตนาการ และมีอารมณ์ร่วมไปกับเนื้อเรื่อง ดังนั้นการศึกษาลักษณะอุปลักษณ์แนวเดิมจึงมุ่งศึกษาอุปลักษณ์ในฐานะเป็นเครื่องมือที่ผู้แต่งนำมาสร้างสรรค์คำประพันธ์และวรรณกรรมต่าง ๆ อันก่อให้เกิดความงามทางวรรณศิลป์

ต่อมาเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980, pp. 4-5) ได้นำเสนอการศึกษาอุปลักษณ์อีกแนวทางหนึ่ง คือ การศึกษาอุปลักษณ์ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน (cognitive linguistics) ไว้ในหนังสือ *Metaphors We Live By* ว่า การใช้ภาษาเปรียบเทียบในชีวิตประจำวันของมนุษย์นั้น ไม่ได้ปรากฏเฉพาะการใช้คำมาเปรียบเทียบเท่านั้น แต่อุปลักษณ์ยังสะท้อนให้เห็นจากวิถีคิด การทำความเข้าใจ และการเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์อีกด้วย (ชัชวดี ศรีลัมพ์, 2548, หน้า 7-8) กล่าวคือ มนุษย์มักนามโนทัศน์นามธรรมที่ต้องการเรียนรู้ไปเปรียบเทียบกับอีกมโนทัศน์หนึ่งที่เป็นรูปธรรมเสมอ ลักษณะดังกล่าวนี้ปรากฏให้เห็นทั่วไปในชีวิตประจำวัน แต่ในบางครั้งก็ไม่ว่าตนเองกำลังใช้อุปลักษณ์อยู่ การใช้อุปลักษณ์ลักษณะนี้เรียกว่า มโนอุปลักษณ์

มโนอุปลักษณ์เกิดจากการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง โดยสิ่งที่นำมาเปรียบนั้นมาจากวงความหมายที่ต่างกัน (Lakoff & Johnson, 1980, p. 8) และมีกระบวนการถ่ายทอดความหมายจากวงความหมายต้นทางซึ่งเป็นแบบเปรียบ (source domain) ไปยังวงความหมายปลายทาง คือสิ่งที่ถูกเปรียบ (target domain) สามารถแบ่งอุปลักษณ์ออกเป็น 2 ระดับ คือ

1. อุปลักษณ์ในระดับถ้อยคำ เรียกว่า ถ้อยคำอุปลักษณ์ (metaphorical expressions) หมายถึง ถ้อยคำที่แสดงการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่แตกต่างกันสองสิ่ง

2. อุปลักษณ์ในระดับมโนทัศน์ เรียกว่า มโนอุปลักษณ์หรืออุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (conceptual metaphor) หมายถึง ความคิดที่เป็นความเปรียบซึ่งอยู่ในระบบการรับรู้ของผู้ใช้ภาษา

อุปลักษณ์ทั้งสองระดับมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ โดยพื้นฐานมนุษย์มีระบบวิธีคิดที่เป็นอุปลักษณ์ เมื่อเรามีระบบวิธีคิดเช่นนี้ การคิด การมองโลกและการแสดงออกในชีวิตประจำวันซึ่งรวมถึงการใช้ภาษาในการสื่อสารนั้นจึงมีลักษณะเป็นการเปรียบแบบอุปลักษณ์ อุปลักษณ์ที่พบส่วนใหญ่มักเป็นถ้อยคำอุปลักษณ์ที่ผู้ใช้ภาษาใช้สื่อสารกันทั่วไปในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตามกิบส์ (Gibbs, 1994, p. 5) และโคเวคเซส (Kövecses, 2002, p. 10) ได้ศึกษาอุปลักษณ์ในบทกวีและมีความเห็นว่าอุปลักษณ์ในบทกวีสามารถสะท้อนมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษานั้น ๆ ได้เช่นกัน ไม่จำกัดเฉพาะอุปลักษณ์ที่ใช้ในการสนทนาในชีวิตประจำวันที่ไม่รู้ตัวเท่านั้น หากแต่ยังรวมไปถึงอุปลักษณ์ที่พบในกวีนิพนธ์ บทเพลง และวาทกรรมอื่น ๆ ด้วย (รัชนิยา กลิ่นน้ำหอม, 2551, หน้า 22-23)

ดังนั้นการศึกษามโนอุปลักษณ์ “การสวรรคต” ในบทเพลงถวายความอาลัยแด่การสวรรคตพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จึงนำแนวคิดเกี่ยวกับมโนอุปลักษณ์ของกิบส์ และโคเวคเซส มาใช้ร่วมกับแนวคิดมโนอุปลักษณ์ของเลคอฟและจอห์นสัน เพื่อจะได้เข้าใจระบบความคิดของคนไทยที่มีต่อการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับการสวรรคตซึ่งกล่าวเปรียบเทียบการสวรรคตกับสิ่งต่าง ๆ พบถ้อยคำอุปลักษณ์ จำนวนทั้งสิ้น 353 ถ้อยคำอุปลักษณ์ ถ้อยคำอุปลักษณ์ดังกล่าวสะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับการสวรรคต เรียงลำดับความถี่ในการปรากฏถ้อยคำอุปลักษณ์จากมากไปน้อยได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงความถี่การปรากฏถ้อยคำอุปลักษณ์ของมโนอุปลักษณ์การสวรรคต

มโนอุปลักษณ์การสวรรคต	การปรากฏถ้อยคำอุปลักษณ์การสวรรคต	
	ความถี่ (ถ้อยคำ)	ร้อยละ
1. [การสวรรคต คือ การเดินทาง]	250	70.8
2. [การสวรรคต คือ การพักผ่อน]	42	11.9

ตารางที่ 1 ตารางแสดงความถี่การปรากฏถ้อยคำอุปลักษณ์ของมโนอุปลักษณ์การสวรรคต (ต่อ)

มโนอุปลักษณ์การสวรรคต	การปรากฏถ้อยคำอุปลักษณ์การสวรรคต	
	ความถี่ (ถ้อยคำ)	ร้อยละ
3. [การสวรรคต คือ การหายไป]	29	8.2
4. [การสวรรคต คือ การดับของแสง]	22	6.2
5. [การสวรรคต คือ การสิ้นสุดของการกระทำ]	10	2.9
รวม	353	100

จากตารางแสดงความถี่การปรากฏถ้อยคำอุปลักษณ์ของมโนอุปลักษณ์การสวรรคตทั้ง 5 มโนอุปลักษณ์ พบว่า แต่ละมโนอุปลักษณ์มีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ คือ [การสวรรคต คือ การเดินทาง] พบ 250 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 70.8 [การสวรรคต คือ การพักผ่อน] พบ 42 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 11.9 [การสวรรคต คือ การหายไป] พบ 29 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 8.2 [การสวรรคต คือ การดับของแสง] พบ 22 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 6.2 และ [การสวรรคต คือ การสิ้นสุดของการกระทำ] พบ 10 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 2.9 อธิบายมโนอุปลักษณ์ได้ ดังนี้

1. [การสวรรคต คือ การเดินทาง]

จากข้อมูลพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์ว่าการสวรรคตคือการเดินทาง การเดินทาง หมายถึง การไปสู่ที่ใดที่หนึ่งที่ไกลออกไป (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 444) พบจำนวน 250 ถ้อยคำ อุปลักษณ์ ผู้ใช้ภาษาใช้คำเกี่ยวข้องกับการเดินทางมาใช้แทนคำว่าสวรรคต หรือตาย เช่น จาก จากไกล เสด็จสู่สวรรคาลัย ดังเพลงขอเป็นลูกพ่อ ประพันธ์โดย แก้ว กาสะลอง ขับร้องโดย นื่องผึ้ง บึงสามพัน (นื่องผึ้ง บึงสามพัน, 2559)

ตัวอย่างที่ 1 เสียงร้องก้องดังทั้งปวง ในวันพ่อหลวง**จากไป** สิบสามตุลา องค์ราชันย์ของเราชาวไทย **เสด็จสู่สวรรคาลัย จากไกลชั่ววันรันดร์** ขอตามรอยพ่อกันทั้งแผ่นดิน สมเด็จพระปรมินทรมหาวชิราลงค์อัครราชูปถัมภ์ เหนือไฉไลสาน ภาคกลางร้องทั่วประเทศ **น้อมส่งพระองค์เสด็จ** สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นมโนอุปลักษณ์ [การสวรรคต คือ การเดินทาง] โดยมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับการเดินทางในตัวอย่างที่ 1 ได้แก่ คำว่า จากไป เสด็จสู่สวรรคาลัย จากไกลชั่ววันรันดร์ น้อมส่งพระองค์เสด็จ เพื่อสื่อแทนความหมายคำว่า การสวรรคต หรือความตาย กล่าวคือความตายเปรียบเหมือนกับการออกเดินทาง เพราะเมื่อตายแล้วชีวิตมนุษย์ในภพนี้สิ้นสุดลง จะออกเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางอื่นหรือภพภูมิใหม่ต่อไป ในบทเพลงถวายความอาลัยมีการกล่าวถึงจุดหมายปลายทางของการเดินทางของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรไว้ คือ สู่สวรรคาลัย หมายถึง สู่ที่อยู่ในสวรรค์ สู่ที่พักในสวรรค์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2559) ซึ่งสื่อความหมายได้ว่า พระองค์เสด็จสู่สวรรคาลัย หรือ พระองค์เสด็จสู่สรวงสวรรค์ มโนทัศน์ดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นความเชื่อดั้งเดิมที่เชื่อเรื่องกษัตริย์คือสมมติเทพ “สมมติเทพ” หมายถึง พระมหากษัตริย์ทรงเป็นเทพลงมาจุติเกิดเป็นมนุษย์ เพื่อประกอบคุณความดีและสะสมบารมี และเมื่อเสด็จสวรรคตก็กลับขึ้นสรวงสวรรค์

(คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์งานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, 2559) ในบทเพลงถวายความอาลัยได้เชื่อมโยงความหมายการสวรรคตพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรกับการเดินทาง ดังนี้

วงความหมายต้นทาง		วงความหมายปลายทาง
[การเดินทาง]	→	[การสวรรคต]
ผู้เดินทาง	→	ผู้ตาย
การออกเดินทาง	→	การสวรรคต
จุดหมายปลายทาง	→	สวรรคต

2. [การสวรรคต คือ การพักผ่อน]

จากข้อมูลพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์ว่าการสวรรคตคือการพักผ่อน พักผ่อน หมายถึง การหยุดทำงานชั่วคราวให้คลายเหนื่อย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 826) จำนวน 42 ถ้อยคำอุปลักษณ์ ผู้ใช้ภาษาใช้คำที่เกี่ยวกับการพักผ่อนมาใช้แทนความหมายคำว่าสวรรคต หรือตาย เช่น นอน นอนหลับ พักผ่อน ดังเพลงเพื่อพ่อ ประพันธ์โดย นิตกร สิมะลี ขับร้องโดย วงสามบาทห้าสิบ (F/8 Production, 2559)

ตัวอย่างที่ 2 ลูกจะเป็นคนดีทดแทนคุณพ่อพ่อแค่นอนหลับ เพียงพ่อพักผ่อนขอให้พ่อหลับตานอนพัก ถวายรักดีอยากบอกว่าลูกยังคิดถึงพ่อ ทุกลมหายใจจนตอนนี้

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นมโนอุปลักษณ์ [การสวรรคต คือ การพักผ่อน] โดยมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับการพักผ่อนมาใช้แทนคำว่าสวรรคต หรือตาย ในตัวอย่างที่ 2 ได้แก่ คำว่า นอนหลับ พักผ่อน หลับตานอนพัก เพื่อแสดงให้เห็นมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาที่มีต่อความตายในแง่บวก กล่าวคือการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นเพียงการพักผ่อนเพียงชั่วเวลาหนึ่ง โดยช่วงเวลาพักผ่อนนี้พระองค์ได้หยุดพัก ไม่ต้องทรงงานหนัก ไต ๆ และเมื่อหมดเวลาพักผ่อนก็จะกลับมาปฏิบัติภารกิจอีกครั้ง นอกจากนี้การใช้คำอุปลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพักผ่อนมาสื่อความหมายแทนคำว่าสวรรคตนี้ยังช่วยลดอารมณ์ความเศร้าโศกเสียใจที่มีต่อการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักอีกด้วย ในบทเพลงถวายความอาลัยได้เชื่อมโยงความหมายการสวรรคตพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรกับการพักผ่อน ดังนี้

วงความหมายต้นทาง		วงความหมายปลายทาง
[การพักผ่อน]	→	[การสวรรคต]
ผู้พักผ่อน	→	ผู้ตาย
ความเหนื่อย	→	การดำเนินชีวิต การทำกิจกรรมต่าง ๆ
การพักผ่อน	→	การสวรรคต

3. [การสวรรคต คือ การหายไป]

จากข้อมูลพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์ว่าการสวรรคตคือการหายไป หาย หมายถึง สูญ หายไม่พบ ไม่ปรากฏ หมด สิ้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 1,335) พบจำนวน 29 ถ้อยคำ

อุปลักษณ์ ผู้ใช้ภาษาใช้คำว่า ไม่มี หายไป เพื่อสื่อความหมายของการสวรรคต ดังเพลง 13 ตุลาคม หนึ่งท่มตรง ประพันธ์และขับร้องโดย ธเนศ วรากุลนุเคราะห์ (ธเนศ วรากุลนุเคราะห์, 2559)

ตัวอย่างที่ 3 หนึ่งท่มตรง นั่งลงหน้าทีวี ขาวที่ได้ยิน คือสิ้นแล้วในวันนี้ วันที่ 13 ตุลา ร.ศ. 235 พอดี ไม่มีอีกแล้ว ในวันนี้ แทบสิ้นใจ

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นมโนอุปลักษณ์ [การสวรรคต คือ การหายไป] โดยมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการหายไปและการไม่มีอยู่มาใช้แทนคำว่าสวรรคต หรือคำว่าตาย ตัวอย่างที่ 3 ได้แก่ คำว่า ไม่มีอีกแล้ว เพื่อแสดงมุมมองของผู้ใช้ภาษาที่เปรียบชีวิตกับการมีอยู่ของสิ่งของต่าง ๆ และเปรียบเทียบการสวรรคตหรือความตายกับการทำสิ่งของบางอย่างหายไป หรือการไม่มีสิ่งของนั้น ๆ อีกแล้ว สิ่งของนั้น ๆ จะไม่ปรากฏให้เห็นอีกต่อไป ดังบทเพลง 13 ตุลาคม หนึ่งท่มตรง ที่เปรียบเทียบการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรกับการไม่มีบางสิ่งอีกต่อไป ในบทเพลงถวายเป็นความอาลัยได้เชื่อมโยงความหมายการสวรรคตพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรกับการหายไป ดังนี้

วงความหมายต้นทาง

[การหายไป]

การมี/การปรากฏของสิ่งของ

สิ่งของหายไป

วงความหมายปลายทาง

[การสวรรคต]

การมีชีวิต

การสวรรคต

4. [การสวรรคต คือ การดับของแสง]

จากข้อมูลพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์ว่าการสวรรคต คือการดับของแสงดับ หมายถึง สูญสิ้นไป (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 428) และ แสง หมายถึง ความสว่าง หรือสิ่งที่ทำให้ดวงตาแลเห็น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 1,270) การดับของแสง หมายถึงการสูญสิ้นความสว่าง พบจำนวน 22 ถ้อยคำอุปลักษณ์ โดยผู้ใช้ภาษาใช้ถ้อยคำที่เกี่ยวข้องกับการดับแสงของสิ่งต่าง ๆ เช่น ลับ อับแสง ดับแสง มาสื่อความหมายการสวรรคต ดังเพลง เสียงในใจ ประพันธ์โดย ทิวา สาระจูทะ ขับร้องโดย คมกาค่า อภิรดี และ ธรรมรัตน์ อภิรดี (Thai PBS, 2559)

ตัวอย่างที่ 4 แม้ “แสงเทียน” ทุบลดับแสงไป จง “ยืมสู้” ด้วยใจ “ไกลกังวล”เช่น “ชะตาชีวิต” ลิขิตเขียน “ลมหนาว” เปลี่ยนร้อนกลายเป็น “สายฝน” ถึง “อาทิตย์อับแสง” ไป “เดือนใจ” ตนวันจะวน “ไกล่รุ่ง” ทุกพรงนี้

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นมโนอุปลักษณ์ [การสวรรคต คือ การดับของแสง] โดยมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการดับของแสง ตัวอย่างที่ 4 ได้แก่ คำว่า แสงเทียนทุบดับแสง และอาทิตย์อับแสง เพื่อแสดงให้เห็นมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาว่าการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เปรียบเสมือนการดับของแสง ผู้ใช้ภาษาเปรียบเทียบพระชนม์ชีพของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นแสงเทียน หรือพระอาทิตย์ที่ส่องแสงสว่างให้แก่ชาวไทย เพราะพระองค์เป็นผู้คิด และชี้แนะแนวทางแก้ไขปัญหาน้อยใหญ่ให้แก่พสกนิกรชาวไทย เพื่อช่วยเหลือราษฎรให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี การที่พระองค์มีพระชนม์ชีพจึงเปรียบเหมือนกับเทียนหรือพระอาทิตย์ที่ส่องแสงนำทางให้แก่ประเทศไทย

และเมื่อแสงสว่างดับลงจึงเปรียบได้กับการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ซึ่งทำให้คนไทยขาดแสงนำทาง ขาดผู้นำแนวทางแก้ไข ปัญหา ในบทเพลงถวายความอาลัยได้เชื่อมโยงความหมายการสวรรคตพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร กับการดับของแสง ดังนี้

วงความหมายต้นทาง

[การดับของแสง]

สิ่งที่มีแสง เช่น ดวงอาทิตย์ เทียน

การดับของแสงหรือ ความมืด

วงความหมายปลายทาง

[การสวรรคต]

ชีวิต

การสวรรคต

5. [การสวรรคต คือ การสิ้นสุดของการกระทำ]

จากข้อมูลพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนโน้ตทัศน์ว่าการสวรรคตคือการสิ้นสุดของการกระทำ สิ้นสุด หมายถึง จบ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 1,235) การกระทำ หมายถึง ทำ สร้างขึ้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 42) การสิ้นสุดของการกระทำ จึงหมายถึง การสิ้นสุดการทำให้สิ่งต่าง ๆ พบจำนวน 10 ถ้อยคำอุปลักษณ์ เช่น คำว่า หมดเวลา ถึงเวลา ดังเพลง ลำภูไทด้วยหัวใจที่ฮักพ่อ ประพันธ์โดย สลา คุณวุฒิ ขับร้องโดย พิธีกรรายการไมค์ทองคำ หมอลำฝั่งเพชร (WorkpointOfficial, 2559)

ตัวอย่างที่ 5 โอ้ย...นอ...อ...ละท่านผู้ฟังเอ๋ยคนฟัง ยากลิขินลิขิตฟ้า เบิเวลากะฮื้ออยู่ แต่เป็นหยั่งกะบ่อฮื้อ เป็นนำหยั่งฮ้อยบ่อฮื้อ คิดเห็นพ่อน้ำตาพังคินน้ำพ่อน้ำตาพัง โอ้ยหนอ...

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นโน้ตอุปลักษณ์ [การสวรรคต คือ การสิ้นสุดของการกระทำ] โดยมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับการสิ้นสุดของเวลา ได้แก่ คำว่า เบิเวลา (ภาษาอีสาน หมายถึง หมดเวลา) แทนความหมายคำว่าสวรรคต หรือตาย แสดงให้เห็นโน้ตทัศน์ของผู้ใช้ภาษาที่เปรียบเทียบการดำเนินชีวิตของมนุษย์เหมือนกับการกระทำของสิ่งต่าง ๆ เพราะขณะที่มนุษย์มีชีวิตอยู่ก็กระทำการสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต และเมื่อสวรรคตหรือตายมนุษย์จะหยุดกระทำการสิ่งที่เคยทำ ในบทเพลงถวายความอาลัยได้เชื่อมโยงความหมายการสวรรคตพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรกับการสิ้นสุดของการกระทำ ดังนี้

วงความหมายต้นทาง

[การสิ้นสุดของการกระทำ]

การกระทำ

การสิ้นสุดของการกระทำ

วงความหมายปลายทาง

[การสวรรคต]

การมีชีวิต

การสวรรคต

สรุปผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลถ้อยคำอุปลักษณ์ “การสวรรคต” หรือ “ความตาย” ในบทเพลงถวายความอาลัยแด่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จำนวน 353 ถ้อยคำอุปลักษณ์ พบว่า ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่ปรากฏสะท้อนโน้ตทัศน์เกี่ยวกับการสวรรคต จำนวน 5 มโนอุปลักษณ์ เรียงลำดับจากมากไปน้อยตามลำดับ ได้แก่ [การสวรรคต คือการเดินทาง]

[การสวรรคต คือ การพักผ่อน] [การสวรรคต คือ การหายไป] [การสวรรคต คือ การดับของแสง] และ [การสวรรคต คือ การสิ้นสุดของการกระทำ] อุปลักษณ์เชิงมนทัศน์เกี่ยวกับการสวรรคต ทั้ง 5 มโนทัศน์สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับการสวรรคตหรือความตายของผู้ใช้ภาษาไทย 2 ลักษณะ คือ มุมมองความตายในแง่บวก และมุมมองความตายในแง่ลบ

คนไทยมีมุมมองความตายในแง่บวกซึ่งสะท้อนให้เห็นจากอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ความตาย คือ การพักผ่อน คนไทยคิดว่าชีวิตของมนุษย์เกิดมาต้องทำงาน หรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ แต่เมื่อตายแล้วจะหยุดทำงาน ไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยอีกต่อไป ดังนั้นความตายจึงเปรียบเหมือนกับการพักผ่อน ในบทเพลงถวายความอาลัยมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์การสวรรคตเปรียบเทียบกับ การพักผ่อน เพื่อแสดงมุมมองของผู้ใช้ภาษาที่มีต่อการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร คือการพักผ่อน กล่าวคือ ตลอดระยะเวลา 70 ปีที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรครองราชย์ นั้นทรงอุทิศและทุ่มเทพระวรกายทรงงานหนักเพื่อพสกนิกรชาวไทย เสด็จเยี่ยมเยียนราษฎรทุกพื้นที่ ดำริโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการฝนหลวง โครงการแก้มลิง เพื่อช่วยเหลือพสกนิกรให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แม้ในวันที่พระองค์ประจวบก็ทรงงานหนักเสมอ ดังที่ศาสตราจารย์คลินิก นายแพทย์ธีรวัฒน์ กุลทนันทน์ (การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, 25 ตุลาคม 2559) อดีตหัวหน้าคณะแพทย์ถวายการรักษา ในปี พ.ศ. 2550-2554 ให้สัมภาษณ์เรื่องการทรงงานของพระองค์กับทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส สรุปสาระสำคัญได้ว่า พระองค์ทรงงานตลอดแม้ว่าประจวบ เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ชาวไทย ดังช่วงที่เกิดน้ำท่วมใหญ่ใน พ.ศ. 2554 ก็ให้ถวายรายงานเรื่องน้ำท่วมตั้งแต่วันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2554 ก่อนที่น้ำจะท่วมในเดือนตุลาคม พระองค์ทรงติดตามสถานการณ์ และทรงช่วยเหลือพสกนิกรในรูปแบบต่าง ๆ ตามแนวพระราชดำริ ซึ่งถือเป็นพระมหากรุณาธิคุณยิ่ง จะเห็นได้ว่าพระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อประชาชนเหลือคณานับ ตลอดระยะเวลาที่ครองราชย์พระองค์ไม่เคยหยุดทำงาน แม้แต่วันที่พระองค์ประจวบก็ทรงงานหนักเสมอ ดังนั้นคนไทยจึงเปรียบการสวรรคตคือการพักผ่อน คือ เมื่อพระองค์สวรรคตก็ไม่ต้องทรงงานหนักอีกต่อไป นอกจากนี้การใช้คำอุปลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพักผ่อนมาสื่อความหมายแทนคำว่าสวรรคต ยังช่วยบรรเทาความเศร้าโศกเสียใจของผู้ใช้ภาษาที่มีต่อเหตุการณ์การสวรรคตของกษัตริย์ผู้เป็นที่รักยิ่งของคนไทยอีกด้วย เพราะคำดังกล่าวทำให้ผู้ใช้ภาษารู้สึกว่าพระองค์แค่พักผ่อนเพียงชั่วคราวเท่านั้น

ส่วนมุมมองความตายในแง่ลบสะท้อนให้เห็นจากอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ 4 มโนอุปลักษณ์ คือ 1) การสวรรคต คือ การเดินทาง คนไทยคิดว่าความตายเปรียบเหมือนกับการออกเดินทาง คือผู้ตายจะต้องเดินทางไปยังภพภูมิอื่นซึ่งเป็นการพลัดพรากจากบุคคลอันเป็นที่รักตลอดกาล ในเพลงถวายความอาลัยได้มีการกล่าวถึงพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ต้องเดินทางจากพสกนิกรชาวไทยไปที่อื่น บางเพลงมีการระบุจุดหมายปลายทางคือ สู่สวรรคาลัย ซึ่งเป็นดินแดนแห่งความสุข อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเดินทางของพระองค์ในครั้งนี้จะมีจุดหมายปลายทางที่ดี แต่การเดินทางครั้งนี้ก็ทำให้คนไทยต้องพลัดพรากจากพระมหากษัตริย์ผู้เป็นที่รัก สร้างความเศร้าโศกเสียใจให้แก่ปวงชนชาวไทย ดังนั้นมโนทัศน์การสวรรคต คือ การเดินทางจึงสะท้อนมุมมองแง่ลบที่คนไทยมีต่อการสวรรคต 2) การสวรรคต คือ การหายไป คนไทยเปรียบการสวรรคตกับของหายไป หรือการ

ไม่ปรากฏของสิ่งต่าง ๆ เพราะสิ่งของหายไปเป็นลักษณะของการสูญเสียสิ่งของที่เคยมี หรือเคยปรากฏ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับความตายคือ เมื่อคนตายแล้วชีวิตสูญไปและไม่ปรากฏกายให้ผู้ใดเห็นอีก เหมือนกับการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรที่พสกนิกรชาวไทยจะไม่ได้พบพระองค์อีกต่อไป 3) การสวรรคต คือ การดับของแสง ผู้ใช้ภาษาคิดว่าชีวิตมนุษย์เหมือนกับแสงสว่างของสิ่งต่าง ๆ เช่น แสงอาทิตย์ แสงเทียน ตราบใดที่มนุษย์ยังมีชีวิตอยู่ก็เหมือนสิ่งของที่มีแสง แต่เมื่อใดที่แสงดับ หรือมีความมืดมืดเกิดขึ้นก็เปรียบเหมือนกับความตาย ในที่นี้ พบว่านักประพันธ์เพลงเปรียบการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรกับการดับของแสงสว่างของเทียนและพระอาทิตย์ โดยผู้ใช้ภาษาเปรียบเทียบพระชนม์ชีพของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรเป็นเหมือนแสงเทียน หรือพระอาทิตย์ที่เป็นเครื่องส่องสว่างให้แก่ชาวไทย คอยแนะแนวทางแก้ไขปัญหาแก่พสกนิกร การที่พระองค์มีพระชนม์ชีพจึงเหมือนกับแสงที่ส่องนำทางให้แก่ปวงชนชาวไทย และเมื่อใดที่แสงสว่างของเทียนและพระอาทิตย์ดับลงจึงเปรียบได้กับการสวรรคต ซึ่งทำให้คนไทยขาดผู้นำแนวทางและแก้ไขปัญหาดัง ๆ การเปรียบเทียบความตายคือการดับของแสงจึงแสดงให้เห็นมุมมองของผู้ใช้ภาษาที่มีต่อการสวรรคตในด้านลบ และ 4) การสวรรคต คือ การสิ้นสุดของการทำกิจกรรม ผู้ใช้ภาษาไทยมีมุมมองความคิดเกี่ยวกับการสวรรคตในแง่ลบว่า การสวรรคตเหมือนกับการหยุดทำกิจกรรม เพราะเมื่อมนุษย์ตายแล้วจะไม่สามารถทำงานหรือทำกิจกรรมได้ เหมือนกับพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่เมื่อพระองค์สวรรคตแล้วก็ไม่สามารถประกอบพระราชกรณียกิจเพื่อปวงชนชาวไทยได้อีกต่อไป

ในบทเพลงถวายเป็นความอาลัยปรากฏการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์เชิงมนโหศการสวรรคตที่มีมุมมองความตายในแง่ลบจำนวนมาก เช่น “พอจากไปแล้ว” “ไม่มีอีกแล้ว” “แสงเทียนดับ” ถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับการสวรรคตเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษามีความเศร้าโศกเสียใจกับการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร กล่าวคือ การสวรรคตทำให้คนไทยพลัดพรากจากกษัตริย์ผู้เป็นที่รัก กษัตริย์ผู้ทรงงานหนักเพื่อปวงชนชาวไทย กษัตริย์ผู้เป็นศูนย์รวมจิตใจของไทยทั้งชาติ ตลอดระยะเวลาที่ครองราชย์ พระองค์ทรงคอยดูแลและนำพาประเทศให้ก้าวพ้นวิกฤติปัญหามานับการ พสกนิกรชาวไทยต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ดังนั้นการสวรรคตของพระองค์จึงเป็นการสูญเสียที่ยิ่งใหญ่ ยิ่งความเศร้าโศกให้แก่พสกนิกรชาวไทยยิ่ง

อภิปรายผล

จากการศึกษาอุปลักษณ์เชิงมนโหศการสวรรคต พบว่า วงความหมายต้นทางที่ผู้ใช้ภาษานำมาใช้เปรียบเทียบเพื่อสื่อความหมายและทำความเข้าใจคำว่า “การสวรรคต” หรือ “ความตาย” นั้น ผู้ใช้ภาษานำวงความหมายต้นทางมาจากประสบการณ์พื้นฐานของมนุษย์ที่มีอยู่และรับรู้ร่วมกันในสังคม ทั้งการพักผ่อน การเดินทาง การหายไป การดับของแสง และการสิ้นสุดของการทำกิจกรรม โดยนำประสบการณ์ดังกล่าวมาสร้างระบบความคิดอุปลักษณ์เชิงมนโหศการสวรรคตโดยเปรียบเทียบกับความตายเพื่ออธิบายความหมายคำว่าสวรรคตได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาอุปลักษณะการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในบทเพลงถวายเป็นความอาลัย กับงานวิจัยที่เกี่ยวกับ อุปลักษณะความตายของ ยมลภัทร ภัทรคุปต์ (2553) ที่ศึกษาอุปลักษณะความตายในหนังสือธรรมะศึกษา และ นันทนา วงษ์ไทย (2555) ที่ศึกษาอุปลักษณะเชิงมนต์ศน์เกี่ยวกับความตายในภาษาไทยจากคำไว้อาลัยในหนังสืออนุสรณ์งานฌาปนกิจศพ พบว่า ผลงานวิจัยในบทความนี้สอดคล้องกับงานวิจัยทั้ง 2 เรื่อง แสดงให้เห็นว่า แม้ศึกษาอุปลักษณะความตายในกลุ่มข้อมูลที่แตกต่างกัน แต่ผลการศึกษาก็แสดงให้เห็นว่า คนไทยมีมนต์ศน์ความตายที่เหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาอุปลักษณะเชิงมนต์ศน์ความตายของ สามัญชน หรือการสวรรคตของกษัตริย์ คนไทยก็มีมนต์ศน์และมุมมองความตายทั้งแง่บวกและแง่ลบ เหมือนกัน แต่มีการใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบแตกต่างกันบ้าง เช่น การใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบเรื่อง ความตาย คือการดับของแสง

ผู้วิจัยสังเกตว่า การเปรียบเทียบความตายของสามัญชนกับการดับของแสงนั้น ถ้อยคำเปรียบเทียบที่ใช้คือการดับของแสงไฟ ไม่ปรากฏการใช้คำว่า อาทิตย์อัสดง ซึ่งต่างกับการสวรรคตของ พระมหากษัตริย์ที่มีการเปรียบเทียบการสวรรคตกับการดับแสงของพระอาทิตย์ อนึ่งการใช้ ความเปรียบของการดับแสงพระอาทิตย์ซึ่งเป็นพลังงานธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่ของโลกกับการสวรรคตของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร นั้นก็เพื่อสื่อให้เห็นถึงการสูญเสียครั้งที่ยิ่งใหญ่ของคนไทย เพราะพระอาทิตย์เป็นแหล่งพลังงานธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่ มีประโยชน์ และมีคุณค่าต่อสรรพสิ่งบนโลกอย่างมาก ซึ่งก็เหมือนกับพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรที่พระองค์ทรงได้ดำริโครงการต่าง ๆ ก่อให้เกิดประโยชน์ อย่างอเนกอนันต์แก่ประเทศชาติและพสกนิกรชาวไทย

เมื่อพิจารณาความถี่ของการใช้ถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับความตายในงานวิจัยทั้ง 3 เรื่อง ผู้วิจัย สังเกตว่า อุปลักษณะเกี่ยวกับความตายที่ปรากฏมากที่สุดคือ ความตาย คือ การเดินทาง ซึ่งสะท้อนให้เห็น ความเชื่อของคนไทยที่เชื่อว่า เมื่อคนตายแล้วย่อมออกเดินทางสู่ภพภูมิใหม่ เหตุที่มนต์ศน์ดังกล่าว ปรากฏจำนวนมากที่สุด อนึ่งเป็นเพราะความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่ฝังราก ลึกและอยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน และมีมาก่อนที่จะรับเอาพระพุทธศาสนาเข้ามา โดยคนไทยมีแนวคิด เกี่ยวกับเรื่องวิญญาณว่า เมื่อสิ้นสุดสภาวะทางร่างกายหรือตายแล้ว จะไปสู่ในรูปของวิญญาณ หรือกาย ทิพย์ที่สามารถออกจากร่างได้ (ปรีชา หวานหนู, 2560, หน้า 53-62) จึงมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยว ข้องกับการเดินทางมาสื่อความหมายการสวรรคตหรือความตายจำนวนมาก เช่น คำว่า “จากไป” และคำว่า “สู่สวรรคาลัย” เป็นต้น

การศึกษาอุปลักษณะเชิงมนต์ศน์เกี่ยวกับการสวรรคตในครั้งนี้พบว่า ผู้ประพันธ์เพลงได้นำถ้อยคำ อุปลักษณะเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ มาใช้เปรียบเทียบเมื่อกล่าวถึงการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นจำนวนมาก ซึ่งอุปลักษณะดังกล่าวช่วยอธิบาย ความหมายของคำว่า “สวรรคต” ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสะท้อนวิถีคิด และความเชื่อเกี่ยวกับการ สวรรคตของคนไทยได้อย่างดี

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์งานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. (2559). **คติความเชื่อเรื่องกษัตริย์คือสมมติเทพ**. สืบค้นจาก <http://kingrama9.th/Crematory/Detail/3>
- ชัชวดี ศรีลัมพ์. (2548). อุปลักษณะตามแนวคิดของทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน. **วารสารศิลปศาสตร์**, 5(1), หน้า 4-15.
- ธเนศ วรากุลนุเคราะห์. (2559, ตุลาคม 19). **เพลง 13 ตุลา หนึ่งในท่วงตรง** [Video File]. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=Sfo3T3ndAok&ab_channel
- นันทนา วงษ์ไทย. (2555). อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับความตายในภาษาไทย. **วารสารภาษาและวัฒนธรรม**, 31(1), หน้า 44-64.
- น้องผึ้ง บึงสามพัน. (2559, พฤศจิกายน 15). **เพลงขอเป็นลูกพ่อ** [Video File] สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=fG_jUEJ6YJg&ab_channel
- ปรีชา หวานหู. (2560). วิญญานศรัทธาตามวิถีไทยในวิถีพุทธ. **วารสารปรัชญาปริทรรศน์**, 22(1), หน้า 53-62.
- ปรียาภรณ์ ถาวระ. (2563). **วังนลิตาแสดงความอาลัยในบทเพลงต่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช** **มหามงคลนิพนธ์** สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พระครูสุวิมลสีลบรรพต สีลสุทฺธ. (2560). **ศึกษาความเชื่อเรื่อง บุญ-บาป ที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของประชาชน อำเภอศรีมามะ จังหวัดสุโขทัย**. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภัครพล แสงเงิน และอุเทน วงศ์สถิต. (2563). นรกรรมในไตรภูมิ-พระมาลัย: ความสัมพันธ์กับคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาธรรม. **วารสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา**, 6(2), หน้า 62-97.
- มณฑนา สุวรรณศรี. (2562). **ลักษณะของบทเพลงแสดงความไว้อาลัยแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช**. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย**, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยมลภัทร ภัทรคุปต์. (2553). **มโนอุปลักษณะความตายที่สะท้อนผ่านถ้อยคำอุปลักษณะในหนังสือธรรมะ**. **วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย**, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชนิยา กลิ่นน้ำหอม. (2551). **อุปลักษณะที่นักการเมืองไทยใช้: การศึกษาตามแนววรรณคดีปริชานและงานปฏิบัติศาสตร์**. **วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย**, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2559). **สำนักงานราชบัณฑิตยสถานขอสงวนสิทธิ์ของประชาชน การใช้วลี “เสด็จสู่สวรรคาลัย”**. สืบค้นจาก <http://go.th/wp-content/uploads/2016/10/การใช้วลี-เสด็จสู่สวรรคาลัย.pdf>
- อภิวัฒน์ สุวรรณดี. (2563). ภาพแทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ จากบทเพลงแสดงความอาลัยการสวรรคต. **วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้า**, 5(1), หน้า 125-154.
- ไอยเรศ บุญฤทธิ์. (2563). ปรากฏการณ์ “ศิลปะศรัทธา” ในพระราชกรณียกิจศึกษา “บทเพลงจากราษฎร” หลังเหตุการณ์เสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร. **วารสารดนตรีบ้านสมเด็จเจ้า**, 3(2), หน้า 21-37.
- Carabao Official. (2559, ตุลาคม 17). **เพลงพ่อภูมิพล** [Video File]. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=_DQco8SacbE&ab_channel=CarabaoOfficial
- F/8 Production. (2559, ตุลาคม 26). **เพลงเพื่อพ่อ**. [Video File]. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=5oEOZtFcl9g&ab_channel=F%2F8Production
- Gibbs. (1994). **The Poetics of Minds: Figurative Thought, Language, and Understanding**. New York: Cambridge University Press.
- GRAMMY GOLD OFFICIAL. (2559, ตุลาคม 18). **เพลงเล่าสู่หลานฟัง**. [Video File]. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=N05Hr5MsnOY>
- Kövecses. (2002). **Metaphor: A Practical Introduction**. Oxford: Oxford University Press.
- Lakoff & Johnson. (1980). **Metaphors We Live By**. Chicago: The University of Chicago Press.
- MERECORDS. (2559, ตุลาคม 14). **เพลงพ่อครับ** [Video File]. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=aD-l9iQg9ms&ab_channel=MERECORDS
- Sekloso Channel. (2559, ตุลาคม 15) **เพลงฉันเกิดในรัชกาลที่ 9**. [Video File]. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=MTh5p792Pog>
- Thai PBS. (2559, พฤศจิกายน 26). **เพลงเสียงในใจ**. [Video File]. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=Fc_xUMP5V3g&ab_channel=ThaiPBS
- WorkpointOfficial. (2559, ตุลาคม 29). **เพลงลาภูไทด้วยหัวใจที่ยังพ่อ**. [Video File]. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=zFMt9a2su-Y>